

Лариса ТЕРЯЄВА,

викладач Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2,
м. Київ, Україна

L.teriaieva@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9906-8560>

Віталій ТЕРЯЄВ,

доцент Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
кандидат технічних наук,
проспект Перемоги, 37,
м. Київ, Україна

kpvit@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8634-0895>

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Змішане навчання (англ. *blended learning*) — це комплекс освітніх технологій, в якому поєднуються традиційні форми аудиторного та самостійного, а також нові види електронного навчання в очному та заочному форматах з використанням цифрових технологій, комп'ютерної графіки, інтерактивних елементів, аудіо- та відеозасобів тощо. Комбінування традиційних методів навчання з інноваційними технологіями сприяють глибшому розумінню та засвоєнню складних понять, розвивають креативні здібності студентів та готують їх до успішної кар'єри.

Це новий підхід до організації і проведення освітнього процесу в закладах вищої освіти. Інноваційні методи змішаного навчання сьогодні стають все популярнішими завдяки своїй гнучкості, доступності та ефективності й мають перспективи розширення застосування та подальшого майбутнього розвитку.

У статті розглянуто й проаналізовано різні види змішаного навчання, а саме: 1) комбіноване, з акцентом на онлайн-ресурси, навчання з використанням технологій, проблемне, персоналізоване, проектне навчання; 2) інформаційні технології та їх інтеграція у навчальний процес з використанням освітніх платформ, віртуальних уроків та майстер-класів; 3) формати змішаного навчання з комбінуванням очних та онлайн-занять, онлайн-заняття з елементами офлайн-практики, формати навчання з використанням відеоматеріалів, аудіозаписів, онлайн-курсів, прикладів успішної практики, а також індивідуальний формат навчання.

Запропонована можливість універсального застосування видів, форматів і цифрових технологій змішаного навчання, показані їх переваги та виклики, з якими стикаються викладачі та студенти як гуманітарних, так і технічних закладів вищої освіти різних галузей знань.

Ключові слова: види, формати й технології змішаного навчання, доступність освіти, заклади вищої освіти, інтеграція цифрових технологій, мотивація, самоосвіта, якість навчання.

© Теряєва Л., Теряєв В., 2024

Вступ. Одним із головних завдань педагогіки та актуальною задачею закладів вищої освіти є підвищення рівня професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних оперативно реагувати на запити суспільства, прогресивні тенденції розвитку науки, мати навички самовдосконалення (В. Бублик, К. Бугайчук, І. Мала, Н. Рашевська, І. Романько; Закон України «Про вищу освіту»; Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання, 2016).

Для вирішення цієї задачі потрібні сучасні підходи, інноваційні принципи та технології навчання. Впровадження в освітній процес змішаного навчання сприяє оновленню змісту

фахової підготовки випускників закладів вищої освіти (Р. Гуревич, Г. Козлакова, О. Олексюк, Л. Теряєва).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та закордонні науковці стверджують, що змішане навчання є найкращою світовою практикою у найбільш інноваційних освітніх закладах світу, яке дозволяє розробляти індивідуальні навчальні траєкторії і розвиває навчання у напрямку живого спілкування. Водночас впровадження змішаного навчання викликає появу завдань організаційного характеру, вирішення яких потребує поглибленого теоретичного вивчення та практичних рекомендацій щодо управління освітнім

процесом, а також технічних питань, пов'язаних з організацією робочих місць з виходом в Інтернет та врахуванням часу, який витрачають викладачі на підготовку й проведення онлайн-занять (О. Єфремова, І. Романько).

У результаті вивчення наукової та психолого-педагогічної літератури доведено, що методологічною основою для вирішення проблеми якісної підготовки студентів закладів вищої освіти є такі підходи (особистісний, аксіологічний, компетентнісний, інтегративний та діяльнісний) та принципи навчання (систематичності і послідовності, усвідомленого навчання, зв'язку навчання з життям, національно-культурної ідентичності та міждисциплінарних зв'язків) (Бублик, Олексюк, Теряєва).

Водночас необхідно відмітити, що на сучасному етапі професійна підготовка студентів має свої особливості, а саме: можливість вільного вибору дисциплін з одночасною необхідністю забезпечення міждисциплінарних зв'язків; реалізація особистісного підходу; організація індивідуальної та групової роботи зі студентами в офлайн-і онлайн-режимах; використання інформаційних технологій і комп'ютерних програм; врахування особистісних якостей студентів.

Незважаючи на значний внесок науковців (К. Бугайчук, Д. Ільницький, Г. Козлакова, І. Кулага, В. Кухаренко, О. Олексюк, І. Романько, Н. Рашевська, С. Стрельник) у розвиток даної тематики, проблема якісної підготовки фахівців залишається не до кінця вирішеною і полягає в існуючих суперечностях між: 1) створенням інтегрованої системи професійної підготовки та традиційним навчанням; 2) спрямованістю сучасної освіти до якісної професійної підготовки конкурентоспроможних фахівців та нездатністю випускників самостійно вирішувати інноваційні завдання; 3) пошуком та подальшим використанням інноваційних та ефективних методів, форм і комп'ютерних технологій навчання та низьким початковим рівнем підготовки студентів, консерватизмом викладачів, впливом дистанційного навчання і карантинних заходів; пасивністю студентів (Олексюк, Теряєва).

Вирішення даних суперечностей потребує змін у процесі професійної підготовки студентів, подальшого пошуку нових методів, форм і засобів навчання з використанням інформаційних та мультимедійних технологій, сучасних комп'ютерних програм.

Метою дослідження є підвищення ефективності і якості освітнього процесу на основі використання актуальних і найбільш ефективних форматів, технологій та видів навчання, а також розробка рекомендацій по проведенню освітнього процесу в змішаному режимі.

Завдання дослідження — провести аналіз існуючих форматів і запропонувати оптимальні

формати навчання на прикладі закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Механізмом здійснення інноваційних перетворень в системі сучасної освіти стає впровадження концепції змішаного навчання, створення ефективного, якісного, зручного й безпечного інформаційного середовища та системи комунікацій, які містять необхідний навчальний матеріал для студентів.

За даними Державної служби якості освіти, в Україні є практика поєднання очного виду навчання з дистанційним. Найбільш популярним в існуючих умовах вважається вид змішаного навчання.

Метою змішаного навчання є підвищення якості освітнього процесу, стимулювання студентів в отриманні знань, сприяння глибшого розуміння та засвоєння навчального матеріалу, покращення загальної успішності здобувачів освіти, формування їх самостійних навичок роботи, вдосконалення комп'ютерної та інформаційно-технологічної грамотності.

Детальний аналіз особливостей змішаного навчання показав труднощі та переваги даного виду навчання. Розглянемо їх більш детально.

Труднощі змішаного навчання.

1. Одночасне проведення занять у двох форматах (очному та дистанційному), що збільшує навантаження на викладача (необхідність показувати презентацію наживо аудиторії і дистанційним слухачам). Одночасний формат може бути ефективним за правильної організації навчального процесу викладачем, в т. ч. із залученням помічника.

2. Складно проводити одночасний формат під час повітряних тривоги, коли треба відвести студентів в укриття й одночасно завершити онлайн-навчання, дати рекомендації студентам, які працюють дистанційно.

3. Однією з основних перешкод є нестача технічної підготовки як у студентів, так і у викладачів. Багато хто може відчувати труднощі під час роботи з новими технологічними рішеннями, що створює уповільнення процесу навчання.

4. Складність контролю присутності та активного залучення до участі у навчальному процесі студентів під час проведення онлайн-занять.

5. Також виникають проблеми з доступом до Інтернету та необхідним обладнанням. Не всі здобувачі освіти мають змогу користуватися безперервно високошвидкісним Інтернетом або якісним обладнанням, що ускладнює формат онлайн-навчання.

6. Змішане навчання вимагає від викладачів нових підходів та методів, що може бути досить трудомістким. Необхідно постійно оновлювати навчальні матеріали та адаптувати їх до сучасних тенденцій та технологій (Бублик, Бугайчук, Олексюк, А. Altunoglu, S. Heather, B. Michael).

Позитивні моменти змішаного навчання

1. Збереження контакту наживо між студентом і викладачем.

2. Поєднання дистанційного виду навчання з очним.

3. Розширення можливостей навчання для студентів завдяки суміщенню роботи в аудиторії та самостійному опрацюванню вдома.

4. Наявність різних форматів навчання (з використанням технологій дистанційного навчання, різних форм роботи з електронними навчальними курсами та електронними ресурсами).

5. Поєднання навчальних підручників з електронними ресурсами.

6. Доступ до інтернет-ресурсів, що дозволяє покращити якість навчання.

7. Розвиток самостійності. Студенти, що працюють з онлайн-матеріалами, навчаються керувати своїм часом та ресурсами, можуть навчатися у власному темпі та відповідно до своїх інтересів, що є важливою навичкою у довгостроковій перспективі.

8. Розвиток критичного мислення. Студенти постійно стикаються з новими ідеями та підходами, що дозволяє їм аналізувати, порівнювати та робити висновки.

9. Посилення творчої співпраці між студентами та викладачами. Безпечне онлайн-середовище дозволяє легко обмінюватися думками, ставити запитання та отримувати зворотний зв'язок (Бублик, Бугайчук, Єфремова).

Розглянемо далі основні **види та формати змішаного навчання**, їх особливості та переваги (Бугайчук, Єфремова, Олексюк).

1. Види змішаного навчання

1.1. Комбіноване навчання з акцентом на онлайн-ресурси

Інверсія класу (*flipped classroom*). Студенти вивчають теоретичний матеріал в онлайн-форматі (відеолекції, читання) перед заняттям в аудиторії, а потім в аудиторії на заняттях виконують практичні завдання та здійснюють обговорення. Це дозволяє глибше зануритися в тему, що вивчається, і активно застосовувати знання на практиці. Позитивним є те, що студенти можуть навчатися у своєму темпі та підвищувати залученість на занятті за рахунок активних дискусій та практики.

Класичне заняття із доповненням онлайн-матеріалами. Викладачі проводять традиційні заняття та надають студентам додаткові матеріали для самопідготовки. Це можуть бути конспекти лекцій, методичні вказівки, відеоуроки, тести та форуми для обговорення. На таких заняттях спрощується доступ здобувачам освіти до інформації та забезпечується додатковий час для самостійної підготовки.

1.2. Навчання з використанням цифрових технологій

Гібридні заняття. Заняття можуть проводитися як в аудиторіях, так і в онлайн-форматі.

Наприклад, частина студентів навчається в аудиторії, тоді як інші беруть участь у заняттях через відеоконференцію. Цей формат підходить для великих груп, де неможливо забезпечити одночасно очну присутність усіх студентів. Такий вид заняття важливий тим, що надає гнучкість для студентів, дозволяючи їм брати участь у них навіть на відстані, з можливістю включення різноманітних методів навчання та ресурсів.

Онлайн-платформи та ресурси. Використання платформ для організації курсів, таких як Moodle, Google Classroom або Canvas, дозволяє студентам отримувати доступ до навчальних матеріалів, завдань та оцінок у будь-який час та в будь-якому місці. Таким чином спрощується керування процесом навчання з можливістю автоматизувати оцінювання та здійснювати зворотний зв'язок.

1.3. Проблемний вид навчання

Проблемне навчання. Проблемне навчання засноване на отриманні нових знань за допомогою вирішення теоретичних та практичних завдань у реальних або змодельованих викладачем проблемних ситуаціях. Студенти вирішують проблемні завдання, використовуючи як традиційні методи, так і онлайн-ресурси для пошуку рішень. Цей вид навчання стимулює використання сучасних технологій для дослідження та особливо ефективний для розвитку критичного мислення та навичок самонавчання здобувачів освіти.

1.4. Персоналізоване навчання

Індивідуальні траєкторії. Студенти можуть вибрати свій власний шлях навчання, змішуючи різні онлайн-курси та традиційні заняття залежно від своїх інтересів та потреб. Цей вид навчання стимулює мотивацію і зацікавленість, а також враховує індивідуальні особливості та рівень підготовки студентів.

1.5. Проектне навчання

Проектне навчання. У цьому форматі студенти працюють над завданнями, які можуть містити як онлайн-дослідження, так і офлайн-роботу. Наприклад, це може бути науково-дослідна робота або створення творчих проектів.

Групові проекти з використанням цифрових технологій. Студенти працюють у групах над проектами, пов'язаними з вирішенням комплексних завдань. Кінцеві результати можуть бути представлені у вигляді курсових та дипломних проектів, презентацій, відеоматеріалів або аудіозаписів. Важливим при цьому є розвиток навичок командної роботи та співпраці, поглиблене вивчення тематики проектів, креативний підхід до навчання, а також розвиток практичних і творчих навичок студентів.

Створення власного контенту. Здобувачі освіти можуть створювати та публікувати свої креативні роботи на таких платформах, як SoundCloud, YouTube чи TikTok, що надають мож-

ливість отримувати зворотний зв'язок не лише від викладачів, а й від широкої аудиторії споживачів. Створення власного контексту сприяє набуттю досвіду роботи студентів із сучасними технологіями, надає можливість маркетингу своїх творчих робіт, розвиває навички самопрезентації.

2. Формати змішаного навчання

2.1. Комбінування очних та онлайн-занять

Очні заняття з використанням онлайн-ресурсів. Викладання традиційних дисциплін може здійснюватися в аудиторії, а для самостійної роботи студенти можуть використовувати онлайн-ресурси, включаючи відеолекції, навчальні платформи та спеціалізовані додатки. Такий підхід дозволяє студентам самозаглиблюватися у тему заняття, вивчати її у зручний для себе час та усунути прогалини у своїх знаннях.

Онлайн-заняття з елементами офлайн-практики. Заняття можуть проводитись в онлайн-форматі з подальшими практичними завданнями, які студенти виконують в аудиторії чи в домашніх умовах. Наприклад, після онлайн-вивчення теоретичного матеріалу студенти можуть представити свої творчі роботи або індивідуальні проекти на наступному очному занятті. Такий вид навчання сприяє більш глибокому розумінню матеріалу, дає можливість застосування теоретичних знань на практиці, знижує стрес від публічних виступів, оскільки студенти можуть підготуватися до виступу в комфортній домашній обстановці.

2.2. Інтеграція цифрових технологій у навчальний процес

Використання освітніх платформ. Платформи типу Moodle, Google Classroom або Canvas дозволяють відстежувати завдання, надавати доступ до інформаційних та навчальних матеріалів, а також брати участь студентам у дискусіях та оцінюваннях. Такий більш структурований підхід забезпечує централізований доступ до матеріалів навчання, дає змогу брати участь у групових проектах, перебуваючи на відстані; можливість зворотного зв'язку, спрощує взаємодію між студентами та викладачами.

Віртуальні уроки та майстер-класи. Організація онлайн-уроків та майстер-класів із запрошеними відомими діячами та досвідченими викладачами дає змогу студентам навчатися у професіоналів з усього світу та отримувати унікальні практичні навички. Віртуальні уроки та майстер-класи сприяють розширенню освітніх можливостей, активізують мотивацію студентів, які спостерігають за своїми професійними досягненнями.

Кожен із представлених видів змішаного навчання надає унікальні можливості для студентів, активізує їх залученість у навчальний процес, висвітлює досягнені результати та розвиває креативні навички. Цілеспрямоване використання

проаналізованих вище видів змішаного навчання із застосуванням різних технологій і форматів навчання сприяє підвищенню якості освіти як у музичній, так і в інших галузях.

Поєднання онлайн-частини навчання та особистого спілкування викладача зі студентом дає найкращі результати для навчання. Тому для досягнення таких результатів необхідна якісно продумана структура кожного навчального курсу (Рашевська).

Основна задача викладача полягає в тому, щоб при змішаному навчанні розробити таку програму дисципліни, в якій навчальний матеріал був чітко розподілений на дистанційне, очне навчання, самостійну роботу студентів, а також конкретні завдання для групових та індивідуальних занять.

Якість курсу залежить від мети та завдань, узгодженості елементів між собою та гнучкого розподілу навчального матеріалу між онлайн-та офлайн-частинами. При змішаному навчанні базовий курс вивчається на аудиторних заняттях, а поглиблюється і повторюється під час самостійної роботи або дистанційного навчання. Бажано, щоб на аудиторних заняттях вирішувалися практичні та лабораторні завдання, проходили семінари, дискусії та захист проектів і презентацій. А дистанційний блок включав групові проекти, роботу всієї групи чи невеличкої підгрупи, письмові завдання, індивідуальну роботу з викладачем, довідкові матеріали, посилання на додаткові інтернет-ресурси та більш складні завдання для обдарованих студентів. Перевірку знань студентів за допомогою проміжних та перевірочних тестів доцільно проводити дистанційно на спеціальній навчальній платформі або у навчальній аудиторії в очному форматі.

3. Використання змішаного навчання в освітньому процесі за спеціальністю «Музичне мистецтво»

Розглянемо можливості використання змішаного навчання на прикладі викладання музичних дисциплін.

У навчальному плані з підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою галузі знань 02 Культура і мистецтво, спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньою програмою 025.00.03 Інструментальне виконавство (фортепіано) та 025.00.04 Інструментальне виконавство (оркестрові інструменти) Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зазначені навчальні дисципліни для формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей (Освітня програма 025.00.03).

Проаналізуємо дані дисципліни з метою визначення найбільш ефективних видів і форматів змішаного навчання.

Наприклад, навчальні дисципліни з формування загальних компетентностей, такі як «Уні-

верситетські студії: Я — студент», «Вступ до спеціальності», «Українські студії: Історія української культури», «Філософські студії», доцільно проводити переважно у дистанційному форматі, тому що дані дисципліни мають більш теоретичну спрямованість викладання.

Навчальні дисципліни, які формують спеціальні (фахові) компетентності, наприклад, «Педагогіка», «Психологія», «Історія музики», «Теорія музики», «Історія клавесинного та фортепіанного мистецтва», «Музична педагогіка», «Історія виконавського мистецтва», пропонується вивчати дистанційно та у змішаному форматі з використанням мультимедійних технологій.

А такі навчальні дисципліни, як «Методика викладання гри на музичному інструменті», «Історія стилів та виконавська інтерпретація у музичному мистецтві», «Методика загальної мистецької освіти», «Практика (навчальна, виробнича)», «Читання оркестрових партитур та інструментування», «Теорія музики», написання курсової роботи з «Історії клавесинного та фортепіанного мистецтва» краще проводити у змішаному форматі, тому що вони мають як теоретичну, так і практичну частину. Теоретичну частину зручно більш зосереджено вивчати дома, а в аудиторії — набувати практичних навичок.

Навчальні дисципліни з фахової підготовки, такі як «ІКТ в галузі музичного мистецтва», «Сольфеджіо», «Спеціальний інструмент», «Фортепіанний дует», «Концертмейстерський клас», «Основи диригування», «Цифрові музичні інструменти», «Основи композиції та імпровізації», «Інструментування», «Режисура музичних заходів», «Режисура мультимедійних проєктів у музичному мистецтві», «Вокальний клас», «Хоровий клас», «Оркестровий клас», потребують переважно очного навчання, тому що розвивають професійні виконавські уміння та навички студентів і вимагають постійної уваги та консультування викладача.

Вищевказані дисципліни з фахової підготовки вдосконалюють інструментальну та виконавську майстерність студентів, навчають їх працювати самостійно у творчій співпраці з педагогом, систематично здійснювати інтерактивну комунікацію з іншими студентами.

У разі потреби вищевказані фахові дисципліни можуть бути проведені і в змішаному форматі. У такому випадку здобувач освіти більше уваги має приділити самоосвіті під час розучування й вивчення музичного твору, а в аудиторії вдосконалювати свої фахові уміння й навички в співпраці з викладачем.

Розуміння змішаного навчання в контексті музичної освіти передбачає поєднання очних занять із онлайн-ресурсами. Цей підхід дає студентам можливість вивчати музику у власному темпі, використовуючи різні платформи для здобуття знань та практичних навичок.

Важливим аспектом змішаного навчання є надання студентам різноманітного контенту. Це може включати відеолекції, інтерактивні навчальні матеріали, записи музичних творів і навіть віртуальні майстер-класи від професіоналів. Таким чином, кожен студент може вибрати потрібний для нього режим навчання. Використання сучасних технологій робить процес навчання більш захоплюючим та інтерактивним, що особливо важливо для творчих музичних дисциплін.

Застосування цифрових технологій у музичній освіті. Сучасні технології внесли значні зміни у підходи до навчання музики. Програмне забезпечення для створення музики, онлайн-платформи для відеозанять та програми для взаємодії між викладачами та студентами значно розширюють можливості музичного навчання.

Використання таких платформ, як Moodle, Canvas або Google Classroom, надає викладачам інструменти для створення навчального простору, де можна вести обговорення, розміщувати ресурси та проводити тестування. Це дозволяє студентам брати участь у навчальному процесі, незалежно від їхнього місцезнаходження. Наприклад, студенти можуть переглядати записи своїх занять та взаємодіяти з іншими студентами у рамках групових творчих проєктів.

Ефективність змішаного навчання також підтверджується такими цифровими інструментами, як DAW (Digital Audio Workstation). Здобувачі музичної освіти можуть записувати, редагувати та обробляти музичні композиції у режимі реального часу, що підвищує і вдосконалює їхні технічні навички.

Різноманітність форматів навчання. При змішаному навчанні в музичній освіті можна застосовувати різні методи навчання. Одним із найбільш поширених методів є метод з використанням відеоматеріалів при викладанні таких дисциплін, як: «Сольфеджіо», «Спеціальний інструмент», «Фортепіанний дует», «Концертмейстерський клас», «Основи диригування», «Режисура мультимедійних проєктів у музичному мистецтві».

Також важливим елементом змішаного навчання є використання аудіозаписів при викладанні таких дисциплін, як «Вокальний клас», «Хоровий клас», «Оркестровий клас».

Під час викладання дисциплін «Основи композиції та імпровізації», «Інструментування», «Режисура музичних заходів» студенти можуть прослуховувати різні інтерпретації музичних творів, що допомагає їм розвивати слух та почуття стилю. Після живого спілкування з музикантами-професіоналами студенти отримують ще більшу мотивацію і натхнення для власної виконавської та композиторської творчості.

Ще одним важливим аспектом є використання сучасних технологій і онлайн-курсів для вивчення

дисциплін «ІКТ в галузі музичного мистецтва», «Цифрові музичні інструменти», «Режисура музичних заходів». Такі платформи, як Coursera та Udeemy, пропонують безліч курсів з музики, де студенти можуть поглибити свої знання про історію музики, теорію, аранжування та багато іншого. Вони можуть навчатися у будь-який час та в будь-якому місці, що значно спрощує доступ до якісної освіти.

Індивідуалізація процесу навчання. Однією з основних переваг змішаного навчання є можливість індивідуалізації процесу навчання. Кожен студент має унікальні потреби та здібності, тому саме змішане навчання цілеспрямовано допомагає знайти підхід до кожного здобувача музичної освіти.

Викладачі можуть здійснювати моніторинг прогресу своїх студентів та підлаштовувати освітній процес під їхні потреби. Наприклад, якщо один студент має труднощі з освоєнням теорії, можна запропонувати додаткові онлайн-ресурси або змінити формат заняття, щоб воно стала більш інтерактивним та захоплюючим.

Крім того, змішане навчання дозволяє студентам самим обирати темпи навчання. Деякі з них можуть вивчати нові розділи повільно, тоді як інші, навпаки, можуть бути готові до швидких темпів. Це створює більш комфортне освітнє середовище, в якому кожен студент відчуває себе залученим та зацікавленим.

Приклади успішних практик. В університетах, що мають музичні відділення, активно використовують інноваційні форми змішаного навчання. Розглянемо кілька прикладів успішної практики (Закон Про вищу освіту).

1. *Університети з онлайн-заняттями.* Багато закладів вищої освіти пропонують онлайн-заняття, де студенти можуть спілкуватися з викладачами через відеозв'язок. Це особливо корисно для тих студентів, які мають обмежений доступ до ресурсів чи навчання у своєму регіоні.

2. *Творчі платформи для обміну досвідом.* Деякі навчальні заклади створюють спеціальні платформи, де студенти можуть ділитися власними музичними записами, отримувати відгуки від викладачів та одне від одного. Тут студенти та викладачі можуть підтримувати один одного та вдосконалюватися разом.

3. *Інтеграція мобільних програм.* Використання мобільних програм для навчання музики також стає популярним. Студенти можуть використовувати програму для тренування слуху, вивчення акордів та ритмів, а також для запису своїх занять. Таким чином навчання стає доступним у будь-якому місці й у будь-який час.

В існуючих умовах варто застосовувати різні підходи: чергування очної та дистанційної форм; синхронне навчання в аудиторії та дистанційне; навчання в кілька змін.

Висновки

1. Змішаний формат навчання має ряд переваг: дає змогу розширити освітні можливості здобувачів освітнього процесу за рахунок збільшення доступності й гнучкості освіти, врахувати індивідуальні освітні потреби, темп і ритм освоєння навчального матеріалу; стимулювати формування активної позиції студента.

2. Інноваційні методи, формати та технології змішаного навчання забезпечують студентам гнучкість та доступ до якісних ресурсів, що позитивно позначається на навчанні. Використання сучасних технологій, різноманітність форматів та індивідуалізація процесу роблять навчання мотивованим, більш захоплюючим та ефективним.

3. Необхідно враховувати й потенційні виклики, такі як недостатній рівень технічної підготовки студентів і викладачів, а також обмежений доступ до Інтернету та обладнання для створення повноцінного та якісного освітнього середовища.

4. На основі аналізу видів, технологій та форматів змішаного навчання, які можуть застосовуватися в закладах вищої освіти різного фахового спрямування, визначено:

— для викладання теоретичних дисциплін з формування загальних компетентностей доцільно використовувати змішане навчання із застосуванням освітніх платформ з інтеграцією цифрових технологій;

— вивчення дисциплін з формування спеціальних компетентностей доцільно здійснювати у змішаному форматі з використанням мультимедійних технологій, комбінованого навчання з акцентом на онлайн-ресурси, а також у проблемному виді змішаного навчання із застосуванням освітніх платформ;

— для викладання навчальних дисциплін з фахової практичної підготовки доцільним є комбінований вид змішаного навчання на основі онлайн-ресурсів, інтеграції цифрових технологій і освітніх платформ, віртуальних лабораторних робіт та майстер-класів.

5. Розроблені практичні рекомендації щодо впровадження змішаного навчання при викладанні музичних дисциплін.

6. У статті представлено методологічний підхід до організації навчального процесу у змішаному форматі для викладачів і студентів як гуманітарних, так і технічних закладів вищої освіти різних галузей знань.

Змішане навчання відкриває нові горизонти для вдосконалення освітнього процесу, дозволяючи поєднувати найкращі практики традиційного та сучасного навчання.

Перспективами подальших досліджень є розробка комбінованого та поетапного застосування даних методів і форматів у навчальному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бублик В. В. Шляхами дистанційної освіти та електронного навчання. *Наукові записки НаУКМА. Комп'ютерні науки*. 2018. Т. 1. С. 4–9. DOI: <https://doi.org/10.18523/2617-3808.2018.4-9>
2. Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Том 54. № 4. С. 12–19.
3. Гуревич Р., Коношевський, Л., Опущко, Н. Цифровізація освіти сучасного суспільства: проблеми, досвід, перспективи. *Освітологічний дискурс*. 2022. № 3–4 (38–39). DOI: <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.342>
4. Єфремова О. Змішане навчання в закладах вищої освіти. *Дидактика*. 2023. № 4–5. DOI: <https://doi.org/10.58407/DIDACTICS.23.4-5.1>
5. Козлакова Г. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: монографія. Київ: ВЦ «Просвіта», 2012. 230 с.
6. Кухаренко В. М. та ін. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / за ред. В. М. Кухаренка. Харків: Миськдрук, НТУ «ХПІ», 2016. 284 с.
7. Мала І. Дистанційне навчання як дієвий інструмент управлінської освіти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 2(66), С. 132–151. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/513/543>
8. Олексюк О., Теряєва Л., Теряєв В. Особливості організації освітнього процесу в умовах дистанційного навчання. *Освітологічний дискурс*. 2023. Вип. 1(40). С. 40–58. URL: <https://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/v...>
9. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
10. Рашевська Н. В. Змішане навчання як психолого-педагогічна проблема. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки», Черкаси : ЧНУ. 2010. Вип. 191. С. 89–96.
11. Рекомендації щодо впровадження змішаного навчання у закладах фахової передвищої та вищої освіти. 2016. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/2020/zmyshene%20navchannya/zmishanenavchannia-bookletsreads-2.pdf>
12. Романько І. І. Впровадження змішаної форми навчання у процесі реалізації проекту «Норвегія — Україна» (Льотна Академія НАУ). *Науковий вісник Льотної академії*. Серія: Педагогічні науки. 2020. Випуск 8. С. 181–189.
13. Ярошенко Т. О. Дистанційне навчання в системі вищої освіти: сучасні тенденції. 2019. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/442f2370-8e31-494c-8c3d-340dc169349b/content>
14. Освітня програма 025.00.03 Освітні програми та навчальні плани Робоча програма навчальної дисципліни «КТ в галузі музичного мистецтва» для студентів спеціальності 025 «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) освітнього рівня, освітньої програми 025.00.03 «Інструментальне виконавство (фортепіано)» та 025.00.04 «Інструментальне виконавство (оркестрові струнні, народні, духові та ударні інструменти)» / розроб. Цимбал К. О.; Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 11 с.
15. Altunoglu A. Initial Perceptions of Open Higher Education Students with Learner Management Systems. *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)*. 2017. № 18(3). P. 96–104. DOI: <https://doi.org/10.17718/tojde.328939>
16. Barak M. Science Teacher Education in the Twenty-First Century: A Pedagogical Framework for Technology-Integrated Social Constructivism. *Research in Science Education*. 2017. № 47(2). P. 283–303. DOI: <https://dx.doi.org/10.1007/s11165-015-9501-y>
17. Heather Staker & Michael B. Horn Classifying K–12 Blended Learning. 2016. URL: <http://www.christenseninstitute.org/publications/classifying-k-12-blended-learning-2>
18. Lebler D. Popular Music Pedagogy: Peer learning in practice. *Music Education Research*. 2008. Vol. 10, Issue 2. P. 193–213. DOI: <https://doi.org/10.1080/14613800802079056>

REFERENCES

- Bublyk, V. (2018). Shliakhamy dystantsiynoi osvity ta elektronnoho navchannia [On the Road to Distance Education and E-Learning]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Komp'yuterni nauky*, 2018, Vol. 1, pp. 4–9 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.18523/2617-3808.2018.4-9>
- Buhaichuk, K. L. (2016). Zmishane navchannia: teoretychnyi analiz ta stratehiia vprovadzhenia v osvittii protses vyshchikh navchalnykh zakladiv [Blended Learning: Theoretical analysis and implementation strategy in the educational process of higher educational institutions]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia / Information Technologies and Teaching Aids*, Tom 54, № 4, pp. 14–19 [in Ukrainian].
- Gyrevich, R., Konoshevskiy, L., & Opushko, N. (2022). Tsyfrovizatsiia osvity suchasnoho suspilstva: problemy, dosvid, perspektyvy [Digitization of Education in Modern Society: Problems, experience, prospects]. *Osvitlohichnyy dyskurs / Educational Discourse*, 2022, 3–4(38–39) [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.28925/2312-5829.2022.342>

Yefremova, O. (2023). Zmishane navchannia v zakladakh vyshchoi osvity [Blended Education in Institutions of Higher Education]. *Naukovyy zhurnal «Dydaktyka»*, № 4–5, 2023 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.58407/DIDACTICS.23.4-5.1>

Kozlakova, H. (2012). Informatsiyno-prohramne zabezpechennia dystantsiynoi osvity: zarubizhnyi i vitchyzniani dosvid [Information and software of distance education: foreign and domestic experience]. Monograph, Kyiv: VTS «Prosvita», 2012, 230 p. [in Ukrainian].

Kukhareno, V. M. et al (2016). Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia [Theory and Practice of Blended Learning]. Kukhareno, V. M. (Ed.), Kharkiv: Miskdruk, NTU «KhPI» [in Ukrainian].

Mala, I. (2022). Dystantsiine navchannia yak diievyi instrument upravlinskoi osvity [Distance Learning as an Effective Tool of Management Education]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, 2022, 2(66), 132–151 [in Ukrainian]. <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapysky-universytetu-krok/article/view/513/543>

O. Oleksiuk, L., Teriaieva, L. & Teriaiev, V. (2023). Osoblyvosti orhanizatsii osvitnioho protsesu v umovakh dystantsiinoho navchannia [Features of the Organization of the Educational Process in the Conditions of Distance Learning]. *Osvitlohichnyi dyskurs / Educational Discourse*, 1(40), pp. 40–58 [in Ukrainian]. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/44701/1/O_Oleksiuk_L_Teriaieva_V_Teriaiev_OD_FMMH_KMMO.pdf

Pro vyshchu osvitu: [On Higher Education]: Zakon Ukrainy [Law of Ukraine]. 01.07.2014 № 1556-VII [in Ukrainian]. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

Rashevskaya, N. V. (2010). Zmishane navchannia yak psykholoho-pedahohichna problema [Blended Learning as a Psychological and Pedagogical Problem]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu / Herald of Cherkasy University*, Seriya «Pedahohichni nauky», Cherkasy: ChNU, Vyp. 191, pp. 89–96 [in Ukrainian].

Rekomendatsii shchodo vprovadzhennia zmishanoho navchannia u zakladakh fakhovoi peredvyshchoyi ta vyshchoi osvity (2016). [Recommendations as for introduction of blended education in professional pre-higher and higher educational institutions]. [in Ukrainian]. <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/rekomendatsii-shchodo-vprovadzhennia-zmishanogo-navchannia-u-zakladakh-fakhovoi-peredvyshchoyi-ta-vyshchoi-osviti>

Romanko, I. I. (2020). Vprovadzhennia zmishanoi formy navchannia u protsesi realizatsii proiektu «Norvehiia — Ukraina» (Lotna Akademiia NAU). [Implementation of a mixed form of education in the process of implementation of the project «Norway – Ukraine» (NAU Aviation Academy)]. *Naukovyi visnyk Lotnoi akademii / Scientific Bulletin of the Flight Academy*. Seriya: Pedahohichni nauky, Vypusk 8, pp. 181–189 [in Ukrainian].

Yaroshenko, T. O. (2019). Dystantsiine navchannia v systemi vyshchoi osvity: suchasni tendentsii [Distance Learning in Higher Education: Current Trends]. *Engineering and Educational Technologies*, 2019, 7(4), 8–21 [in Ukrainian]. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/442f2370-8e31-494c-8c3d-340dc169349b/content>

Osvitnia prohrama 025.00.03 Osvitni prohramy ta navchalni plany. (2023). Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny «IKT v haluzi muzychnoho mystetstva» dlia studentiv spetsialnosti 025 «Muzychne mystetstvo» persoho (bakalavrskoho) osvitnioho rivnia, osvitnoi prohramy 025.00.03 «Instrumentalne vykonavstvo (fortepiano)» ta 025.00.04 «Instrumentalne vykonavstvo (orkestrovi strunni, narodni, dukhovi ta udarni instrumenty)», rozrob. Tsymbal K. O., Borys Grinchenko Kyiv University, 11 p. [in Ukrainian].

Altunoglu, A. (2017). Initial Perceptions of Open Higher Education Students with Learner Management Systems. *Turkish Online Journal of Distance Education (TOJDE)*. 2017, 18(3), pp. 96–104 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.17718/tojde.328939>

Barak M. (2017). Science Teacher Education in the Twenty-First Century: A Pedagogical Framework for Technology-Integrated Social Constructivism. *Research in Science Education*, 2017, 47(2), pp. 283–303 [in English]. <https://dx.doi.org/10.1007/s11165-015-9501-y>

Heather Staker & Michael B. Horn (2016). Classifying K–12 Blended Learning. [in English]. <http://www.christenseninstitute.org/publications/classifying-k-12-blended-learning-2>

Lebler, D. Popular Music Pedagogy: Peer learning in practice. *Music Education Research*, 2008, Vol. 10, Issue 2, pp. 193–213 [in English]. doi: <https://doi.org/10.1080/14613800802079056>

Larysa TERIAIEVA,

Candidate of Pedagogical Sciences,
Lecturer at Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University,
18/2 Bulvarno-Kudriavska St,
Kyiv, Ukraine

L.teriaieva@kubg.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9906-8560>

Vitalii TERIAIEV,

PhD in Technical Sciences, Associate Professor,
National Technical University of Ukraine
«Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»,
37 Prospect Beresteyskyi,
Kyiv, Ukraine

kpivit@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8634-0895>

FEATURES OF ORGANIZING BLENDED LEARNING IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Blended learning is a set of educational technologies that combine traditional forms of classroom and independent learning, as well as new types of e-learning in full-time and distance learning formats using digital technologies, computer graphics, interactive elements, audio and video tools, etc. Combining traditional teaching methods with innovative technologies promotes a deeper understanding and assimilation of complex concepts, develops students' creative abilities and prepares them for a successful career.

This is a new approach to organizing and conducting the educational process in higher education institutions. Innovative blended learning methods are becoming increasingly popular today due to their flexibility, accessibility and effectiveness and have prospects for expanding their application and further future development.

The article considers and analyses various types of blended learning, namely: 1) combined, with an emphasis on online resources, learning using technologies, problem-based, personalised, and project-based learning; 2) information technology and its integration into the educational process using educational platforms, virtual lessons and master classes; 3) blended learning formats combining face-to-face and online classes, online classes with elements of offline practice, learning formats using video materials, audio recordings, online courses, examples of successful practice, as well as an individual learning format.

The possibility of universal application of blended learning methods, formats and digital technologies is proposed, their advantages and challenges faced by teachers and students of both humanitarian and technical higher education institutions in different fields of knowledge are shown.

Keywords: types, formats and technologies of blended learning, accessibility of education, higher education, integration of digital technologies, motivation, self-education, quality of education.

Стаття надійшла до редакції: 21.11.2024

Прийнято до друку: 26.12.2024